

EVOLUCIJA LOGISTIČKE STRATEGIJE NAPREDNIH MORSKIH LUKA

Milica Savić, magistrant
Univerzitet Crne Gore- Fakultet za pomorstvo Kotor
tel: + 382 67 623 887;
e-mail: milica.stefan@t-com.me

Sažetak: U radu se istražuje evolucija logističke strategije naprednih morskih luka, koja se dogodila u posljednje dvije i po decenije. To je bio odgovor na izazov brojnih promjena koje su se dogodile u međunarodnom okruženju. Evolucija funkcionalne namjene naprednih morskih luka zasniva se na prelazu od transportnih funkcija morskih luka prema logističkim funkcijama. Ona je dovela je do stvaranja savremeng okruženja lučkih klastera, koji umrežava sve lučke i logističke funkcije. To je dovelo do razvoja logističkih konkurentskih sposobnosti i kompetencija naprednih morskih luka, kao i integrisanja novih logističkih lučkih funkcija, u međunarodne logističke lance isporuka. U radu je prikazan praktični uslovni model formiranja a) lučko-industrijskih terminala i b) transportnih logističkih centara u specijalnim slobodnim ekonomskim zonama naprednih morskih luka, kao i metodološki algoritam razrade i realizacije logističke strategije u naprednim morskim lukama. Na bazi razmatranja navedene problematike izveden je zaključak da je formulisanje, razrada i primjena najnovijih strategija u naprednim morskim lukama uslov njihovog održivog razvoja u uslovima sve većeg zaoštavanja konkurencije na svjetskom pomorskom tržištu.

Ključne riječi: *logistika, logistička strategija, lučki klaster, napredna morska luka.*

LOGISTICS STRATEGY EVOLUTION OF ADVANCED SEA PORTS

Abstract: The evolution of the logistics strategy of advanced sea ports, which occurred in the last two and a half decades, is the object of examining in this work/ thesis. It was a response to the challenge of many changes which happened in the international environment. The evolution of advanced sea ports functional purpose is based on the transmission from sea ports transport functions to the logistic functions. It led to the creating of port clusters modern environment which links together all ports and logistics functions. This led to the development of logistics competitive capabilities and competencies of advanced sea ports, as well as to the integration of new logistics and port functions into the international logistics supply lines. The practical and conditional creating module is shown in this work/thesis: a) port and industrial terminals and b) transport and logistic centers in special economic free zones of advanced sea ports, as well as methodological elaboration algorithm and logistics strategy realization in advanced sea ports. Based on consideration of previously stated issue the conclusion is made that the formulation, elaboration and implementation of the newest strategies in advanced sea ports are together a condition of their sustainable development in conditions of the continuously growing competition in the global maritime market.

Key words: *logistics, logistics strategy, port cluster, advanced sea port.*

1. UVOD

U posljednjoj deceniji 20 vijeka svjetska lučka privreda je pretrpjela suštinske promjene. One su presudno uticale na dalju evoluciju lučkih sistema koja se dogodila u ovom vijeku. Jasno je da su te promjene direktno rezultirale iz globalnih ekonomskih tokova, posebno u dijelu međunarodne trgovine, tehnoloških bumova, internacionalizacije proizvodnje i razmjene, koncentracije kapitala kod pojedinih značajnih subjekata lučke djelatnosti (npr. kod razvoja lučkih operatora) i odgovarajućih novih organizacionih rješenja. U ovom radu se obrađuje evolucija funkcionalne namjene naprednih morskih luka, s osvrtom na metodološki algoritam razrade i realizacije njihove logističke strategije.

2. EVOLUCIJA FUNKCIONALNE NAMJENE NAPREDNIH MORSKIH LUKA

Kao rezultat navedenih promjena došlo je do pretvaranja morskih luka u transportno-logističke centre, distribucione centre i centre informacione podrške kompletnih lanaca isporuka, koji su orijentisani na zadovoljenje narastajućih potreba međunarodne i unutrašnje trgovine. Podrazumijeva se da je evolucija funkcionalne namjene morskih luka kao krajnji cilj imala formiranje njihovih novih konkurentskih prednosti. Prema mišljenju kompetentnih svjetskih eksperata iz ove oblasti, evidentne su tri osnovne etape navedene evolucije, uz napomenu da se već sve više nazire četvrta evoluciona etapa, kako je to prikazano u tabeli 1

Tabela 1 : Etape evolucije funkcionalne namjene morskih luka

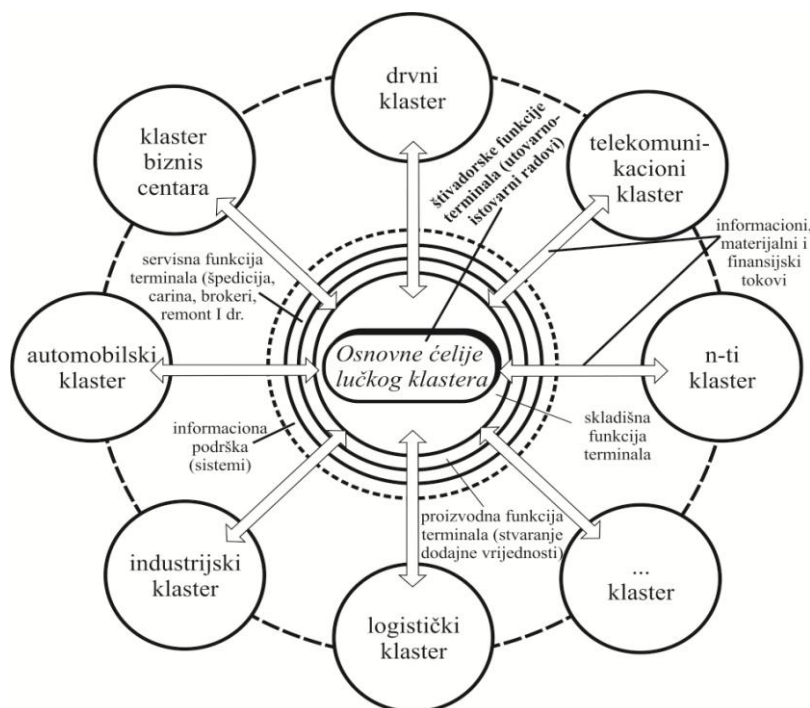
<i>I etapa</i>	stivadorski terminal, pretovar, skladištenje i čuvanje
<i>II etapa</i>	dopunske lučke usluge, stvaranje dodatne vrijednosti lučkih usluga
<i>III etapa</i>	Komercijalni centar transportnih usluga (4 – 5 Party Logistics) - tehničke lučke usluge za sve oblike transporta - skladištenje, prerada, distribucija - informaciono opsluživanje - špeditersko opsluživanje, - logističko opsluživanje - ekološke i ostale usluge
<i>IV etapa</i>	Lučko-industrijski transportni i logistički centarna bazi specijalne ekonomske zone; Lučki klaster

Izvor: prilagođeno prema Titov 2009, s. 10.

Sadržaj morske luke četvrtog pokoljenja (evolucione etape) zasniva se na uzajamnom dopunjavanju logističkih konkurentskih sposobnosti i kompetencija morske luke, raznih kompanija i učesnika logističkog lanca isporuka tereta. Morska luka sve više postaje klaster u kojem se smješta okruženje lučke industrijsko-logističke zone, lučki terminali, transportno-logistički i distributivni centri i kompleks pretovara tereta, sa mnogobrojnim servisnim kompleksima, specijalizovanim skladišnim prostorima i posredničkim agencijama. Funkcionalno okruženje lučkog klastera Titov (Ibid., s. 11) je modelirao kao što je to prikazano na slici 1, na kojoj se vidi se da su razni klasteri (drveni, industrijski, automobilski i drugi) povezani međusobno informacijskim, materijalnim i finansijskim tokovima i transportno-skladišnom infrastrukturom, kao sa osnovnom ćelijom lučkog klastera, koju čine razne štivadorske terminalske funkcije (utovarno-istovarni radovi). U navedenom sistemu su umrežene carinske, špeditorske, servisne, brokerske, remontne, proizvodne i druge lučke funkcije, a sve je to povezano sa odgovarajućom informacionom podrškom. Na taj način, morska luka se pojavljuje kao koncentrador teretnih tokova, koji su povezani s transportno-tehnološkim lancima isporuka. Ona oko sebe formira razne granske privredne djelatnosti i stvara klasteršku strukturu, čija je osnovna ćelija upravo lučka infrastruktura.

Lučki klaster se formira u cilju povećanja konkurentске sposobnosti transportnih čvorova, koja je zasnovana na efektima obima, stimulisanja inovacija u okruženju pretovarnih i terminalskih lučkih kompleksa, razvoju novih klastera i stvaranju sinergije među njima.

Slika 1: Funkcionalno okruženje lučkog klastera

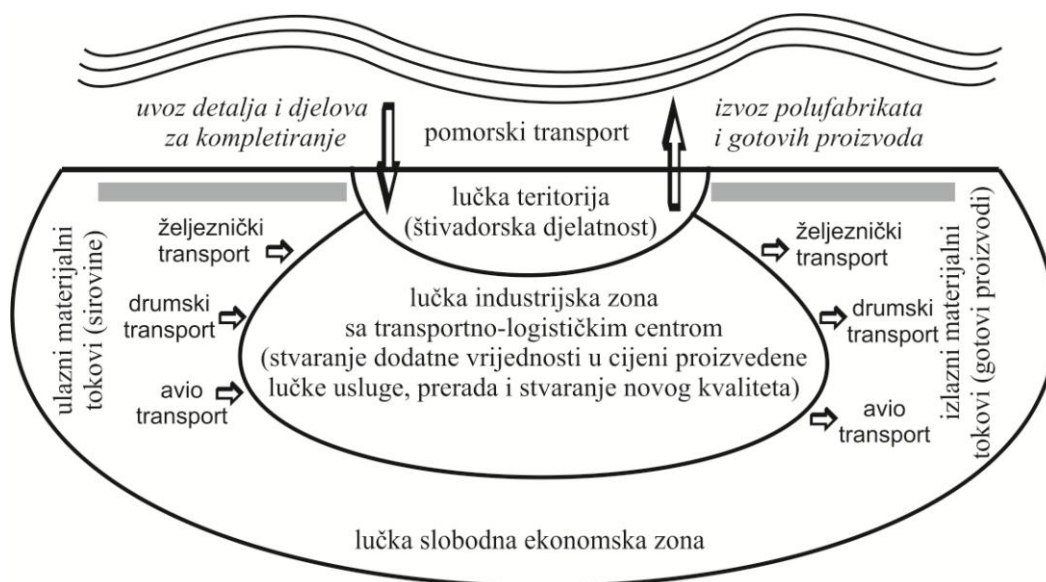

Izvor: prilagođeno prema Titov Ibid., s. 11

Na slici 2. prikazan je uslovni model lučko-industrijskog terminala u lučkoj specijalnoj slobodnoj ekonomskoj zoni. Suštinski evolucioni napredak je vidljiv u dijelu lučke industrijske zone, koja sadrži transportno-logistički centar, u kojem se stvara dodatna vrijednost novih proizvedenih lučkih usluga prerađivačkom dijelu i dijelu stvaranja novih

kvaliteta. Sve te djelatnosti se odnose na ulazne i izlazne materijalne tokove, kao i na sve oblike transporta.

Slika 2: Model lučko-industrijskog terminala u lučkoj specijalnoj slobodnoj ekonomskoj zoni

Izvor: Ibid., s. 12

Podizanje lučkog klastera na nivo posebne lučke slobodne ekonomske zone omogućuje da morska luka postane katalizator procesa stvaranja proizvodnih sistema oko osnovnog lučkog klastera. Podrazumijeva se da se sve klusterski koncentrisane djelatnosti zasnivaju na savremenim principima logističke i organizacione funkcionalnosti.

Prikazani uslovni model razvoja lučkih klastera na bazi lučko industrijskih terminala u lučkoj specijalnoj slobodnoj ekonomskoj zoni razrađen je na bazi prakse naprednih svjetskih luka. Ta praksa je u potpunosti pokazala da je opravdano formirati transportne logističke centre u okviru lučkih slobodnih ekonomskih zona.

Može se primijetiti da se na lučkoj teritoriji sa lučkom industrijskom zonom i transportno-logističkim centrom sučeljavaju svi oblici transporta, što joj daje karakter organizacione integralnosti. To predstavlja izuzetnu komparativnu prednost i kompetenciju za napredne morske luke, jer im omogućuje stvaranje dodatne vrijednosti svih vrsta uluga, što je osnovni cilj i zadatak marketing logistike.

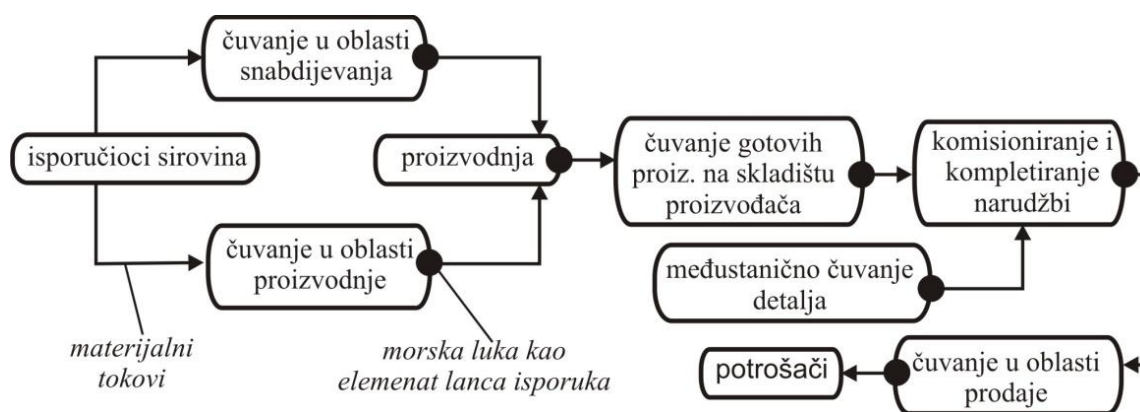
3. METODOLOŠKI ALGORITAM RAZRADE I REALIZACIJE LOGISTIČKE STRATEGIJE U NAPREDNIM MORSKIM LUKAMA

Prelaz od transportnih funkcija morskih luka prema logističkim funkcijama suštinski znači promjenu karaktera njihove funkcionalne namjene. Ciljevi morskih luka se sve više

poistovjećuju s osnovnim ciljevima logistike. Misli se na optimalnu iskorišćenost propusnih sposobnosti, visoku fleksibilnost u proizvodnoj djelatnosti, brzu reakciju na zahtjeve klijenata, spremnost za pružanje složenih usluga u paketu, sigurnost u izvršenju usluga, kratki rokovi realizacije usluga, smanjenje troškova, kontinuiranu i cjelovitu informacionu podršku klijenata i dr. (prema: Badurina, Kolanović 2002, s. 225).

Realizacija navedenih ciljeva dovodi do povećanja konkurentske sposobnosti morskih luka. Paralelno dolazi do neophodne promjene lučke infrastrukture, jer se formiraju transportno-logistički centri na teritoriji morskih luka, a u zaleđu se obrazuju industrijsko-logističke zone. To su realni uslovi za realizaciju novih logističkih lučkih funkcija, koje omogućuju morskim lukama uključivanje u logističke lance isporuka. Pri tome se smatra da morske luke mogu učestvovati u logističkim lancima isporuka kao organizatori isporuke tereta na raznim etapama njihovog kretanja, ili kao logistički elementi na spojevima transportnih komponenti sistema (slika 3).

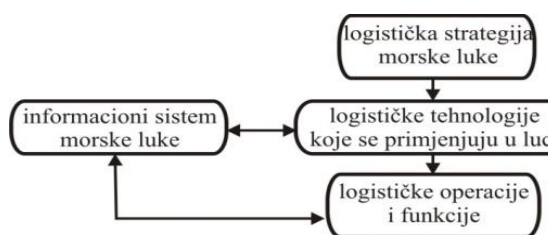
Slika 3: Integracija morskih luka u lanac isporuka teretnih tokova

Izvor: Titov Ibid.. 2009, s. 7.

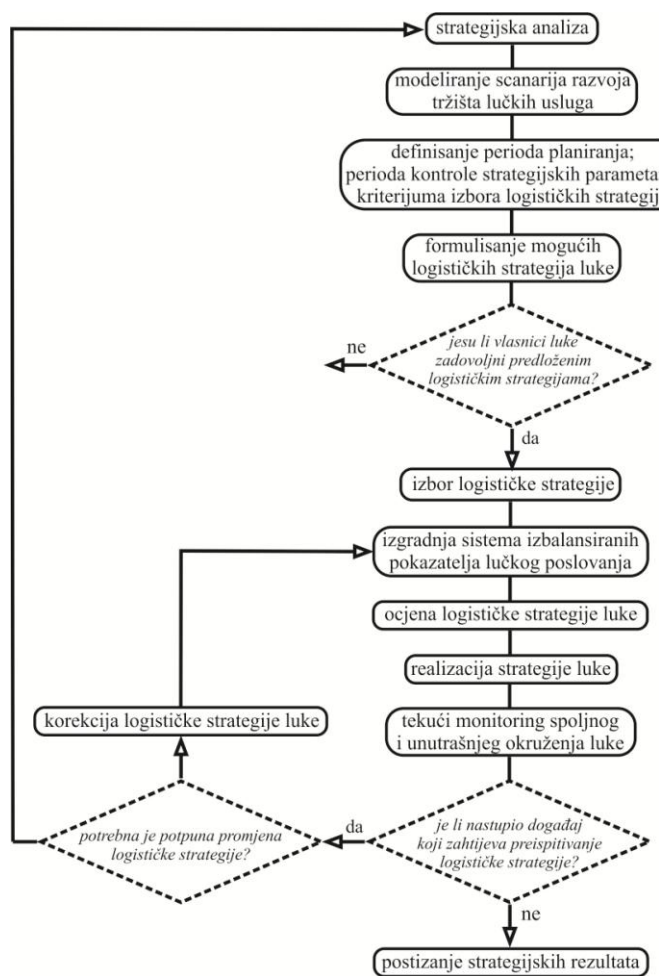
Osnovne logističke strategije morskih luka su: a) minimizacija ukupnih logističkih troškova, koja se svodi na smanjenje operacionih logističkih troškova u pojedinim logističkim funkcijama i optimizaciju odluka u pojedinim logističkim funkcijama, b) poboljšanje kvaliteta logističkih usluga, koje podrazumijeva poboljšanje kvaliteta pojedinih logističkih operacija i funkcija, logističkih usluga s dodatnom vrijednošću, poboljšanje informacione podrške i zahtjeva klijenata, brzu reakciju na zahtjeve klijenata, sertifikaciju kontrole kvaliteta, korišćenje benčmarkinga i dr., c) minimizacija investicija ulogističku infrastrukturu, koja se odnosi na direktnu isporuku tereta korisnicima, bez skladištenja, korišćenje koncepta „tačno na vrijeme“, optimalnu dislokaciju logističke infrastrukture i dr. i d) outsourcing, tj. orijentacijumorske luke na ključne kompetencije, prilagođavanje 3PL i 4PL konceptu, optimizaciju izbora spoljnih investitora i optimizaciju broja logističkih posrednika(Ibid., s. 8).

Slika 4: Hijerarhičnost formulisanja logističke strategije morske luke

Izvor: M. Drašković 2011, s. 37

Slika 5: Model razrade i realizacije logističke strategije morske luke

Izvor: M. Drašković 2011, s. 41.

Zbog tako složenih i odgovornih zadataka, formulisanje logističke strategije morskih luka je hijerarhičan, složen i dugoročan pravac razvoja logistike u dijelu oblika i sredstava njene realizacije, koju formulišu lučke vlasti u skladu sa strategijskim ciljevima (slike 4 i 5).

ZAKLJUČAK

Logistička strategija naprednih morskih luka je značajno evoluirala posljednjih decenija i na taj način se prilagodila sve zahtjevnijim uslovima na svjetskom tržištu pomorskih usluga. Navedena evolucija je u funkcionalnom smislu obuhvatila promjene i prelaz od transportnih funkcija morskih luka prema njihovim logističkim funkcijama.

Savremeni organizacioni oblici lučkih klastera sve više integrišu i umrežavaju lučke i logističke funkcije, što dovodi do povećanja logističkih konkurentskih sposobnosti i kompetencija naprednih morskih luka. Pored toga, prenošenje omogućuje brže i kvalitetnije integrisanje postojećih i kreiranje novih logističkih i lučkih funkcija u logističke lance isporuka na regionalnom i međunarodnom nivou. Tome doprinose prilagođene i usavršene logističke strategije.

LITERATURA

- [1] Badurina, E. i Kolanović, I. (2002), „Lučki sustav u logističkom lancu“, *Pomorski zbornik* br. 40, 223-249.
- [2] Drašković, M. (2011), *Savremene razvojne tendencije integrisane marketing logistike u morskim lukama* (doktorska disertacija), Subotica: Ekonomski fakultet.
- [3] Drašković, V., Drašković, M. (2004), *Strategijski menadžment sa primjenom u pomorstvu*, Kotor: Fakultet za pomorstvo.
- [4] Titov, A. V. (2009), *Metodika formiranja logističke strategije u morskim portovima*, Sankt-Peterburg.